

Seže (32 r, v) „iată“ și na „spre, ia, na“: *na se eszm̃ prišel̃* (38 r); *na* uite că am venit de aceasta...

Rekše „adică“ — explicativ: *iže zvizdaniem̃ rekše pravym̃ učeniem̃*. *Idolie bēše Arthemino rekše crkvište* (39r) „Idolii adică templul erau ai Arthemiei“. Acest *rekše* ca și *ti „și“, t̃čiq̃*, im̃ze se consideră ca particularități ale limbii lui Ioan Exarhul. Se întinește însă și în limba altor cărturari ai școlii din Preslav. E mai degrabă un dialectism bulgaro-răsăritean. Astfel Kozma Prezviterul vorbind despre bogomili spunea că „fi cunoști după roade *adică (rekše)* după fățărnicia lor“: *Tako i vy ot ploda ich̃ poznavajte rekše ot licem̃stva ich̃* f. 487. Sau: *dar̃ duchovnyi rekše kr̃sto gospod̃n* „(f. 547)¹. E și în Zlatostroi — ... *obrašteniz rekše podbežište tvoje*...². Ori în Viața lui Metodie: *pojut̃ m̃ša rekše služ̃by; nomokanoñ rekše zakonu pravilo preloži*³ „cîntă liturgia (lat. missa) *adică* slujbele; a tradus nomocanonul *adică pravila legii*“. În schimb Climent de Ohrida folosește *sir̃č̃* nu *rekše*: „...*vetchago čeloveka sir̃č̃ pogañskyich*(—) *nrṽ ṽ novago sir̃č̃ ṽ Christa*“⁴, „pe omul cel rău, *adică* obiceiul păgînilor, în ceea ce e nou, *adică* în Hristos.

Unele cuvinte au sens special de ex. *crkvište* „templu“, *imeti č̃st̃* „a venera“: *č̃st̃ že veliko im̃eč̃q̃ dž̃elo o nej* (39r) „o venerau foarte mult“. *Kazati „a învăța“! A episkopa otroka prijem̃ kazaše* (36 v) „Iar episcopul, primind pe tînăr, îl învăța... *Ṽstaviti*: învia“: *Ioañ ṽstavl̃et̃ mrtvyq̃* (35 r), „Ioan înviază morții“. *Ṽstaṽi sego umeršaago* (400 r) — „Înviază pe acest mort“. *Pr̃stavenie* „moarte“; *ṽ t̃ž̃de deñ pr̃stavenie emu*... (40 r) „În aceeași zi a fost și moartea lui...”

Ioan Exarhul avea ceva specific și în modul de a se exprima, în *topică*. În această omilie folosește adesea dativul etic, care caracterizează vorbirea populară: *Taka ti s̃p̃ sego Ioanna dž̃ela* ...Așa îți sînt faptele acestui Ioan...“ Sau *ti „și“*. Așa și sînt faptele acestui Ioan“.

Folosește în procliză pron. dem. *s̃*: *S̃ jako b̃ē*... (32r); *I s̃ se ožizniṽ*... „și acesta a mai trăit...“ *Cauza* o exprimă adesea prin *im̃ze t̃čiq̃* „numai pentru că“; prin *bo, sego radi* — *Sego radi goñeč̃q̃ Iudeje Hrista, im̃ze t̃čiq̃ razdr̃ušaše s̃p̃q̃t̃q̃* (34 v) — „Pentru aceea goneau Iudeii pe Hristos, numai pentru că le stricase simbăta...”

Ioan Exarhul se întreabă frecvent *počto im̃ze*... (35 v) „că de ce“; *Počto im̃ze ṽ nač̃elo b̃ē slovo*... (35 v) „Că de ce la început a fost cuvîntul“...¹ *Počto im̃ze ot s̃zdañii b̃ē* (32 r) „Că de ce era de la zidirea lumii? *Počto im̃ze otec*“... (34r) — „Că de ce tatăl...”

Desparte adesea adjectivul de substantivul său: *s̃ toq̃ ṽs̃chodit̃ slaṽq̃*... (33 r) în loc de *s̃ toq̃ slaṽq̃* — „cu această slavă se va înalța; sau: *dušñq̃ umr̃e s̃m̃r̃t̃iq̃* (37 v). Trebuia: *dušñq̃ s̃m̃r̃t̃iq̃*... „de moarte sufletească a murit“. *Sego ti predaq̃ m̃oža*... Trebuia: *sego m̃oža*: pe acest bărbat ți-l încredințez“.

¹ M. G. Poprujenko, *Kozma Presviter bolgarskii pisatel̃ X veka*, Sofia, 1936, p. CCVII.

² M. G. Poprujenko, *op. cit.*, p. 209.

³ A. Teodorov-Balan, *Kiril, Metodii*, I, Sofia 1920, p. 92; 95.

⁴ Omilia despre Ioan Botezătorul etc.